

Doc. dr. Semir HADŽIMUSIĆ

Mr. sc. Kemal NURKIĆ

*Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i
prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona
semir@bastina.ba*

NASELJE DOBOŠNICA U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA

Apstrakt: *Naselje Dobošnica je smješteno na desnoj obali rijeke Spreče i na krajnjim južnim padinama planine Ratiš, uz stari put i željezničku prugu Doboj-Tuzla.*

Ima srednjovjekovnu starost, kada je bilo dijelom župe, a potom nahije Smoluća. Višeslojni je kulturni lokalitet što potvrđuje postojanje nekropole stećaka, ali i dosta lokaliteta starih mezarja sa nišanima iz osmanskog perioda, zgrade stare željezničke stanice iz austrougarskog perioda i slično.

U radu je predstavljen administrativno-teritorijalni položaj, analizirana struktura naselja Dobošnice (sela, džemata, općine), te istražene i objašnjene demografsko-socijalne karakteristike stanovništva u periodu 1851-1895. godine.

Poseban fokus stavljen je na analizu prijave rezultata popisa stanovništva, kojeg je 1266./1267. hidžretske godine, odnosno 1850./1851. godine organizovala osmanska uprava u Bosni. Dobošnica je popisana u sastavu kaze Dolnja Tuzla, administrativno-teritorijalnoj jedinici Zvorničkog sandžaka. Podaci iz deftera donose pregled svih kuća i domaćinstava u naselju, familija, ali isključivo muških lica, sa informacijama o zanimanju i izgledu. Ono što je važno istaknuti jeste da je naselje na popisu 1851. godine bilo podijeljeno u tri mahale – Čifluk, Halilbašić i Garac, ali i da je ova trodjelna struktura naselja Dobošnica ostala kao takva i na sva četiri austrougarska popisa stanovništva u Bosni i Hercegovini.

Naselje Dobošnica privuklo je pažnju javnosti tokom Austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine 1878. godine, kada je za ovo mjesto u sjeveroistočnoj Bosni morao saznati vojni kor Dvojne monarhije. Naime, 11. augusta 1878. godine kod Dobošnice je bilo više okršaja između okupacione vojske i bosanskih snaga otpora, a u kojem je život izgubilo nekoliko austrougarskih vojnika, uključujući i jednog oficira.

Važan događaj u historiji ovog kraja bila je izgradnja uskotračne pruge Doboj-Simin Han 1886. godine, na kojoj je jedna od stanica bila i „Dubošnica“. Prolazak ove pruge, te izgradnja Prve bosanske tvornice amonijačne sode u Lukavcu 1893. godine podstaknulo je početak promjena socijalnih obilježja do tada dominantnog poljoprivrednog stanovništva.

Ključne riječi: Dobošnica, Lukavac, Dolnja Tuzla, okupacija Bosne i Hercegovine 1878. godine, Pruga Doboj-Simin Han, stanovništvo, stara mezarja.

THE SETTLEMENT OF DOBOSNICA IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY

Abstract: *The settlement of Dobosnica is located on the right bank of the Spreca River and on the extreme southern slopes of the Ratis mountain, along the old Doboj-Tuzla road and railway.*

It has a medieval age, when it was part of the parish, and then the Smoluca district. It is a multi-layered cultural site, which confirms the existence of a necropolis of stecak tombstones, but also many sites of old cemeteries with nisan tombstones from the Ottoman period, the building of the old railway station from the Austro-Hungarian period, and the like.

The paper presents the administrative-territorial position, analyzes the structure of the settlement of Dobosnica (villages, mosques, municipalities), and researches and explains the demographic and social characteristics of the population in the period 1851-1895.

Special focus is placed on the analysis of the translation of the results of the population census, which was organized by the Ottoman administration in Bosnia in 1266/1267. AH, or 1850/1851. Dobosnica was listed as part of the Dolnja Tuzla district, an administrative-territorial unit of the Zvornik sandzak. The data from the defter provide an overview of all houses and households in the settlement, families, but exclusively of male persons, with information on occupation and appearance. What is important to note is that the settlement in the 1851 census was divided into three mahalas – Cifluk, Halilbasic and Garac, but also that this three-part structure of the Dobosnica settlement remained as such in all four Austro-Hungarian censuses in Bosnia and Herzegovina.

The settlement of Dobosnica attracted public attention during the Austro-Hungarian occupation of Bosnia and Herzegovina in 1878, when the military corps of the Dual Monarchy had to find out about this place in northeastern Bosnia. Namely, on August 11, 1878, there were several clashes near Dobosnica between the occupation army and Bosnian resistance forces, in which several Austro-Hungarian soldiers, including one officer, lost their lives.

An important event in the history of this region was the construction of the Doboj-Simin Han narrow-gauge railway in 1886, on which one of the stations was "Dubosnica". The passage of this railway and the construction of the First Bosnian Ammonia Soda Factory in Lukavac in 1893 influenced the beginning of changes in the social characteristics of the then dominant agricultural population.

Keywords: *Dobosnica, Lukavac, Dolnja Tuzla, occupation of Bosnia and Herzegovina in 1878, Doboj-Simin Han railway, population, old cemeteries.*

Uvod

Područje naselja Dobošnica smješteno je na desnom obodu doline rijeke Spreče i na krajnjim južnim padinama manje planine Ratiš.

Ratiš (najviša kota Dovište 596 m), zatvara naselje sa sjevera. Od Ratiša protežu se ka jugu tri skoro paralelne kose, koje se utapaju u Sprečko polje. Zapadna kosa ide vrhovima koje mještani zovu: Vis, Vardište i Previle, a srednja sa brdima Klanac, Krstac i Strane. Između ova dva grebena teče rijeka Kruševica (*Kruševica potok*). Istočnije je vodotok starinom označen kao *Dubošnica rijeka*, a danas najčešće samo Rijeka (po mahali Seferi, Seferska rijeka). Još istočnije je treća kosa koja ide brdima Vagani i kotom 346 metara.¹

Naselje Dobošnica se nalazi na trasama više starih puteva. Najvažniji i najstariji je onaj koji je išao grebenom planine Ratiš, pravca istok-zapad i koji je spajao Tuzlu, Gračanicu i Doboj.² Nešto mlađi, ali iz osmanskog perioda je i kolski put sjevernim obodom doline Spreče, koji je također spajao Tuzlu,

¹ Arhiva Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona (dalje: AZ), Dokumentacija Baština: Lukavac (dalje: DB-L), Dobošnica na austrougarskim topografskim kartama, razmjera: 1:75.000 i 1:25.000; Katastarski plan za K.O. Dobošnica iz 1882-1885. godine, Analiza dokumentacije: mr. sc. Rusmir Djedović i dr. sc. Semir Hadžimusić.

² Opširnije: Edin Šaković, Marko Matolić, Elvedin Kovačević, „Tragom starog karavanskog puta od Gračаницe do Tuzle“, *Gračanički glasnik*, br. 40., godina XX, Gračanica 2015., 81-118.

Gračanicu i Doboj. Na njemu je na svakih 4-5 kilometara bio han. Ispod Crvenog Brda prema Lukavcu je bio jedan han, drugi se nalazio pri ušću Dobošničke rijeke u Spreču (Kruševica polje). Slijedeći han je bio pri ušću Kruševice rijeke (gdje se kasnije izgradila željeznička stanica i moderni centar Dobošnice), a zapadnije ispod naselja Gnojnica je bio Gnojnica han itd.

Navedena dva puta su spajana trasama po spomenutim kosama. Uz ove puteve se nalaze uglavnom sve starine Dobošnice i okoline (nekropola stećaka, stara muslimanska groblja, stara džamija i arheološki interesantni toponimi). Ove trase kosama pravca sjever-jug su u pravcu juga, prelazima preko rijeke Spreče, imale nastavke prema srednjoj Bosni, a u pravcu sjevera, preko Ratiša, ka Posavini i Panononskoj niziji.

Slika 1. Dobošnica na austrougarskoj topografskoj karti s konca 19. stoljeća, 1:75.000³

³ <https://maps.arcanum.com/en/map/thirdsurvey75000/?bbox=2050597.6557206283%2C5553737.714573023%2C2068722.786052751%2C5560636.156375759&map-list=1&layers=43> (pristupljeno 10.01.2025.)

Historijski kontinuitet razvoja naselja

Rezultati dosadašnjih historijskih istraživanja naselja Dobošnica su skromni i uglavnom su predstavljeni u publikaciji pod nazivom *Monografija Mjesne zajednice Dobošnica Donja* iz 1985. godine.⁴

Naselje Dobošnica ima srednjovjekovnu starost, kada je bilo dijelom župe Smoluća, što potvrđuje i postojanje nekropole stećaka u zaseoku Cibrići, uz stari put (drum) koji je iz doline Spreče, preko Ratiša vodio za Posavinu.⁵ Ono što dodatno ukazuje na postojanje razvijenog naselja u predosmanskom periodu jeste veliki broj kuća evidentiran na prvim osmanskim popisima stanovništva ovog područja iz prve polovine 16. stoljeća. O starosti Dobošnice i privrednoj aktivnosti njenog stanovništva svjedoče i sačuvani toponimi: Čiftluk⁶, Harem, Mahala, Osoje, Mislije, Palučak, Bihornice, Pranjkovice, Markovo brdo, Krst, Selimovo brdo, Selimov potok, Safera (*Saferuša*), Vinište, Lanište, Jarčište, Ražište (*Raište*), Preševine, Selina, Seleštice (*Šeletište*), Vagance, Orašje, Milač, Klanac, Luke, kao i stara mezarja, postojanje hana i slično.⁷

Dobošnica, prema sumarnom popisu Zvorničkog sandžaka iz 1533. godine pod nazivom *Dubareštica*, je sastavni dio smolučke nahije.⁸ U Dobošnici je tada bilo devetnaest muslimanskih kuća sa sedam neoženjenih stanovnika.

⁴ Grupa autora, *Monografija Mjesne zajednice Dobošnica Donja*, Dobošnica 1985., O detaljnijim rezultatima drugih srodnih istraživanja konsultovati: Semir Hadžimusić, „Značaj izučavanja lokalne historije za razvoj historiografije – primjer istraživanja prošlosti Lukavca“, *DHS-Društvene i humanističke studije*, br. 3., Tuzla 2017., 167-186.

⁵ AZ, DB-L, registracijski obrazac, Tuzla, 7.12.2020., Semir Hadžimusić, *Lukavac na razmeđu 19. i 20. stoljeća. Demografske i socijalne prilike (1850-1914)*, Tuzla 2023., 26.

⁶ Velika grupa zemljišnih parcela i danas ima naziv Čitluk, po starom nazivu za veći dio naselja Dobošnice.

⁷ Analiza topografskih karata i katastarskih planova, op. aut.

⁸ Nahija Smoluća je obuhvatala jedanaest naselja: Gnojnica (sjedište kneza), Gornji Lukavac, Donji Lukavac, Miričina, Kruševica, Devetak, Dobošnica, Donja Smoluća, Gornja Smoluća, Srednja Smoluća, i Puračić. Prije 1528. godine bila je naseljena uglavnom vlaškim stanovništvom. Nakon ukidanja privilegija vlaškom stočarskom stanovništvu u 30tim godinama XVI stoljeća zapažaju se sve brojniji slučajevi njegovih prebjega na habsburške i mletačke teritorije. Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo 1975., 107. Više vidi: Adem Handžić, „O islamizaciji u sjeveroistočnoj Bosni u XV i XVI vijeku“, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, sv. XVI-XVII, Sarajevo 1970., 5-48.; Nihad Dostović, „Dva dokumenta iz Tuzlanskog sidžila iz 1054-55. h. g./1644-45. godine u Gazi-husrev begovoj biblioteci“, *Anali Gazi-husrev begove biblioteke*, XXXIII, Sarajevo 2012., 59-105.

Muslimansko stanovništvo je imalo u posjedu jednu baštinu⁹ i jednu mezru¹⁰. Nemuslimansko stanovništvo je živjelo u trideset i dvije kuće, sa 8 neoženjenih stanovnika, a posjedovali su 9 baština i jednu mezru. Mustahfizi (posadnici) tvrđave Sokol ovdje su, kao i u susjednom Devetaku, imali svoje timare, i to: Mehmed sa drugovima, Bešir, Sefer sin Kula, Mustafa sin Jusufa i Dursun sin Kula.¹¹

Petnaest godina kasnije, prema poimeničnom popisu iz 1548. godine, naselje Dobošnica (*Dubaršnica*) ima ukupno 34 kuće. Treba istaći da broj muslimanskih kuća ostaje na 19, dok je broj nemuslimanskih kuća znatno manji. Razloge za navedeno stanje treba tražiti svakako u daljnjim vlaškim migracionim kretanjima prema rubnim dijelovima osmanskog carstva. U naselju je bio jedan primićur – Bali Hoskadem. Prihodi sela su iznosili 5.345 akči, najviše od pšenice i šire. Naselje je obuhvatalo i čifluk Mahmuda od 70 akči, sa 5 mlinova i 1 mezrom. Baština *Krušovič-poljana*, kao i baština *Vardište*, bila je u posjedu stanovnika Dobošnice.¹²

U popisnom defteru Zvorničkog sandžaka iz 1604. godine ovo naselje je zabilježeno kao *Dobadšnica ili Dubareštica*, pripadalo je nahiji Smoluća i imalo je 25 muslimanskih kuća, 4 baštine muslimana, 10 baština nemuslimana, te 1 mezru - *Kruševo Polje*. Dakle, u naselju više nije bilo kuća nemuslimana, dok je broj kuća muslimana bio u blagom porastu.¹³

U dosadašnjim istraživanjima iznijeti su podaci da je u Dobošnici na lokalitetu danas poznatom kao „harem“ oko 1640. godine podignuta džamija sa drvenom munarom.¹⁴ Džamija jeste bila na ovom lokalitetu, o čemu svjedoči

⁹ Baština (seosko gazdinstvo) označava nasljedne zemlje koje drže pripadnici povlašćenih ili vojničkih redova i podliježu posebnom režimu.

¹⁰ Mezra, sijalište ili polje je naziv za staro selište, napušteno ili raseljeno selo.

¹¹ Adem Handžić, „Dva prva popisa Zvorničkog sandžaka iz 1519. i 1533. godine“, ANUBiH i SANU, *Građa*, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 22., Sarajevo 1986., 201-202.

¹² Edin Mutapčić, Almir Mutapčić, „Područje današnje općine Lukavac u XV i XVI stoljeću“ u: zbornik radova: *Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac*, Lukavac 2016., 151.

¹³ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi*, Državni arhiv Predsjedništva Republike Turske. Osmanski arhiv, Istanbul (BOA), TKGM. d. 94., f (333)., Popisni (mufasal) defter live Zvornik iz 1600-1604. godine.

¹⁴ Džamija je napravljena od hrastove građe oko 1640. godine. O njenoj izgradnji zabilježeno je predanje koje je slično predanjima vezanim za izgradnju drugih starijih džamija. Shodno kazivanju, džamija je trebala biti podignuta stotinjak metara niže, na mjestu gdje se kasnije nalazio stari mekteb. Na tu lokaciju bila je dopremljena sva potrebna japija za početak gradnje džamije. Međutim, noću je neko svu građu prenio stotinjak metara naviše od mjesta gdje je trebala započeti

naziv istog, stari nišani, konfiguracija terena na navedenom lokalitetu, ali i dostupni podaci o njenom rušenju i izgradnji nove džamije 1970tih.¹⁵ Također, u literaturi se navodi i mogućnost da je prva džamija bila u Dobošnici Gornjoj, da je ista starija od one u Puračiću¹⁶, a kao osnov za ovu tvrdnju navodi se postojanje toponima „mahala“ upravo na tom području.¹⁷ Na osnovu dosadašnjih istraživanja može se zaključiti da se radi o istoj džamiji, a tačno datiranje njene izgradnje treba biti predmet posebnog istraživanja.

U sidžilu tuzlanskog kadiluka iz 1750. godine, popisana je i Dobošnica (*Dobaštica*), koja je na ime ljetne akontacije prihoda kadiluku davala 2.882 groše, dok je za potrebe gradnje tuzlanske tvrđave 1755. godine ovo naselje izdvojilo 4.620 groša.¹⁸

Dakle, naselje Dobošnica je do 19. stoljeća izraslo u jedno od većih naselja u tuzlanskom kadiluku, sa dugim historijskim kontinuitetom organizovanog življenja stanovništva na što ukazuju pisani historijski izvori, ali i spomenici materijalne kulture, prije svega stećci i nišani.

njena izgradnja. Nekoliko puta su mještani vraćali građu na staro mjesto, ali se građa svakog jutra nalazila na onoj drugoj lokaciji. Mještani su u tome vidjeli Božiji znak i odredbu, tako da su na tom mjestu sagradili i prvu džamiju., Ševko Sulejmanović, „Najstarije džamije na području općine Lukavac i njihov kulturno-historijski značaj“, u: Zbornik radova. *Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac*, Lukavac 2016., 415.

¹⁵ U monografiji mjesne zajednice Dobošnica Donja se navodi informacija da je prilikom rušenja ove džamije 1971. godine u njenim temeljima pronađen kameni blok na kome je urezan krst: „to je znak krstjana, pripadnika crkve bosanske“. Grupa autora, *Monografija Mjesne zajednice Dobošnica Donja*, Dobošnica 1985., 12. Međutim, ovaj podatak se ne spominje u drugoj literaturi, niti ga je bilo moguće potvrditi na terenu., op.aut.

¹⁶ Salih Šabanović je iznio podatak da je prva džamija u Puračiću podignuta 1672. godine, kao i da je džamija u Dobošnici (*G. Dobašnici*) starija od pomenute džamije u Puračiću: „Pošto u Puračiću nije bilo džamije, ljudi su petkom išli na džumu pješke u džamiju oko koje je kasnije nastala Dobašnica...(…)Ljudi su Spreču prelazili na gazu ljeti, a lađom su se prebacivali preko vode zimi, u jesen i u rano proljeće“, Salih Šabanović, *Puračić u prošlosti*, Lukavac 1996., 7-11.

¹⁷ Š. Sulejmanović, „Najstarije džamije na području općine Lukavac...“, 415.

¹⁸ Šaban Hodžić, „Stari turski dokumenti sa Tuzlanskog područja“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, knjiga I, Zavičajni muzej u Tuzli, Sarajevo 1957., 54 i 68.

NASELJE DOBOŠNICA NA POPISU STANOVNIŠTVA 1850./1851. GODINE

Na popisu stanovništva kojeg je 1266./1267. hidžretske godine, odnosno 1850./1851. godine sprovela osmanska uprava u Bosni, područje sjeveroistočne Bosne popisano je u okviru Zvorničkog sandžaka, a koji se sastojao od nekoliko manjih administrativnih jedinica – kaza (nastale od ranijih kadiluka). Zvornički sandžak je tada popisano u više posebnih deftera (knjiga), a područje Lukavca je popisano u defteru muslimana kaze Dolnja Tuzla (29 naselja) i kaze Maglaj (11 naselja). Evidentirano je samo muško stanovništvo, a podaci su dati odvojeno za muslimane i nemuslimane. Naselje Dobošnica se sastojalo od tri mahale: *Čiftlik*, *Garac* i *Halilbašić*, te je pripadalo kazi Dolnja Tuzla.¹⁹

<i>Tabela 1. Stanovništvo naselja Dobošnica 1850/1851. godine</i>	<i>Popis muslimana</i>		<i>Popis nemuslimana</i>		<i>Ukupno</i>	
	Broj kuća	Muških stan.	Broj kuća	Muških stan.	Broj kuća	Muških stan.
<i>Čiftlik</i>	41	128	0	0	41	128
<i>Garac</i>	30	95	0	0	30	95
<i>Halilbašić</i>	37	128	0	0	37	128
<i>Dobošnica, ukupno</i>	108	351	0	0	108	351

Čiftlik je bio najveća mahala Dobošnice, u kojoj je popisana 41 kuća sa 128 muških stanovnika. U nastavku je dat detaljan pregled kuća i stanovnika.

Čiftlik²⁰

Kuća 1. Bektaš

1. Bektaš (*Betašić*) Sulejman, sin Saliha; poljoprivrednik, visokog rasta i bijele brade; rođen 1797. godine; ima 54 godine;
2. Njegov pastorak, Mustafa, sin Hasana; visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;

¹⁹ BOA, *Nüfus Defterleri* (NFS_d - Popisni defteri stanovništva), NFS_d 05946, 408.

²⁰ BOA, NFS_d 05946.

Kuća 2. Rujnica

1. *Rujnica*/D(r)unica? Ahmed, sin Husejna; poljoprivrednik, srednjeg rasta i smeđe brade; rođen 1815. godine; ima 36 godina;
2. Njegov sin, Husejn; rođen 1844. godine; ima 7 godina;
3. Njegov sin, Omer; rođen 1846. godine; ima 5 godina;

Kuća 3. Huskić

1. *Huskić* Husejn, sin Osmana; poljoprivrednik, visokog rasta i bijele brade; rođen 1801. godine; ima 50 godina;
2. Njegov sin, Muharem; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 4. Abdulmuminović

1. Mustafa, sin Abdulmumina; poljoprivrednik, visokog rasta i smeđih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
2. Njegov sin, Mustafa; rođen 1848. godine; ima 3 godine;
3. Njegov sin, Hasan; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 5. Abdulmuminović

1. *Abdulmuminović* Mehmed, sin Ibrahima; poljoprivrednik, visokog rasta i smeđih brkova; rođen 1815. godine; ima 36 godina;
2. Njegov sin, Salih; rođen 1847. godine; ima 4 godine;

Kuća 6. Abdulmuminovići

Kuća 7. Huskići

Kuća 8. Abdulmuminovići

Kuća 9. Abdulmuminovići

Kuća 10. Abdulmuminovići

Kuća 11. Abdulmuminovići

Kuća 12. Memić

1. *Memić (Minmić)* Mustafa, sin Ibrahima; poljoprivrednik, srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1811. godine; ima 40 godina;
2. Njegov sin, Husejn; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1827. godine; ima 24 godine;
3. Njegov sin, Omer; rođen 1845. godine; ima 6 godina;

Kuća 13. Rujnica

Kuća 14. Rujnica

Kuća 15. Rujnica

Kuća 16. Bektaš

1. *Bektaš*, sin Mursela; poljoprivrednik, visokog rasta i sijede brade; rođen 1805. godine; ima 46 godina;
2. Njegov sin, Mustafa; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine; ima 21 godinu;

Kuća 17. Murselović

1. *Murselović* Ishak, sin Mursela; poljoprivrednik, visokog rasta i sijede brade; rođen 1804. godine; ima 47 godina;
2. Njegov sin, Halil; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1827. godine; ima 24 godine;
3. Njegov sin, Ibrahim; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
4. Njegov sin, Mustafa; golobrad; rođen 1832. godine; ima 19 godina;
5. Njegov unuk, Hasan, sin Halila; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 18. Murselović

1. Hasan, sin Mursela; (Murselović*)

Kuća 19. Rujnica

Kuća 20. Husić

1. Husić (*Hasić*) Omer, sin Mehmeda; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;

Kuća 21. Nurković

1. *Nurkić/Nurković* Husejn, sin Mehmeda; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1834. godine;
2. Njegov sin, Mehmed; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 22. Nurković

Kuća 23. Nurković

Kuća 24. Zukić

1. *Zukić* Omer, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i sijede brade; rođen 1804. godine; ima 47 godina;
2. Njegov sin, Omer, sin Omera; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
3. Njegov sin, Mehmed; rođen 1845. godine; ima 6 godina;
4. Njegov sin, Ibrahim; rođen 1848. godine; ima 3 godine;

Kuća 25. Zahirović

1. *Zahirović* Mustafa, sin Hasana; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
2. Njegov sin, Mustafa; rođen 1849. godine; ima 2 godine;
3. Njegov brat, Ibrahim, sin Hasana; visokog rasta i žutih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;

Kuća 26. Zahirović

Kuća 27. Oručević

1. *Oručević* Abdulah, sin Mustafe; poljoprivrednik, visokog rasta i žutih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
2. Njegov brat, Arif, sin Mustafe; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;²¹

Kuća 28. Mustafić

1. Mustafa, sin *Mustafe*; poljoprivrednik, visokog rasta i žutih brkova; rođen 1818. godine; ima 33 godine;

Kuća 29. Čaušević

1. *Čaušević* Halil, sin Ismaila; poljoprivrednik, srednjeg rasta i sijede brade; rođen 1799. godine; ima 55 godina;
2. Njegov sin, Osman; srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
3. Njegov unuk, Bego, sin Osmana; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

²¹ U napomeni upisano da je vojni redif.

Kuća 30. Nuhanović

1. *Nuhanović* Ismail, sin Osmana; poljoprivrednik, srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
2. Njegov sin, Salih, rođen 1847. godine; ima 4 godine;

Kuća 31. Nuhanović

Kuća 32. Nije upisano prezime

1. Halil, sin *Hasana*; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crne brade; rođen 1803. godine; ima 48 godina;
2. Njegov sin, Nezir; visokog rasta i crnih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
3. Njegov sin, Bešir; visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
4. Njegov unuk, Rešid, sin Nezira; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 33. Prezime upisano nečitko

1. Prezime upisano nečitko, Husejn, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crn brade; rođen 1805. godine; ima 46 godina,
2. Njegov sin, Omer; srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
3. Njegov unuk, Osman, sin Omera; rođen 1849. godine; ima 2 godine;
4. Njegov unuk, Jusuf, sin Omera; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 34. Sivčević

1. Sivčević (*Sivić/Sejrić*) Sadik, sin Bektaša; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žute brade; rođen 1815. godine; ima 36 godina;
2. Njegov sin, Bektaš; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;
3. Njegov sin, Muharem; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1831. godine; ima 20 godina;
4. Njegov sin, Abdulah; rođen 1844. godine; ima 7 godina;

Kuća 35. Sivčević

Kuća 36. Sivčević

Kuća 37. Nije upisano prezime

1. Mustafa, sin *Abdulaha*; poljoprivrednik, visokog rasta i crne brade; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
2. Njegov sin, Arif; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
3. Njegov unuk, Osman, sin Arifa; rođen 1846. godine; ima 5 godina;

Kuća 38. Avdić

1. Avdić (*Abdić*) Omer, sin Hasana; poljoprivrednik, visokog rasta, ćosav; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
2. Njegov sin, Hasan, rođen 1849. godine; ima 2 godine;
3. Njegov brat, Abdulah, sin Hasana; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;
4. Njegovog brata sin, Osman; rođen 1849. godine; ima 2 godine;
5. Njegov brat, Mehmed; golobrad; rođen 1833. godine; ima 18 godina;

Kuća 39. Agić

1. Agić Mustafa, sin Mustafe; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
2. Njegov sin, Osman; visokog rasta i crnih brkova; rođen 1831. godine; ima 20 godina;
3. Njegov sin, Husejn; golobrad, rođen 1833. godine; ima 18 godina;
4. Njegov sin, Mustafa; malodoban; rođen 1837. godine; ima 14 godina;
5. Njegov sin, Ahmed; rođen 1844. godine; ima 7 godina;
6. Njegov sin, Bego; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 40. Agić

Kuća 41. Agić

Analizom podataka popisa mahale Čiftlik ili Čifluk utvrđeno je postojanje ukupno 41 kuće sa 128 muških stanovnika, od toga 70 sposobnih, 46 mladih, 11 starih i 1 vojni obaveznik (redif). Stanovništvo se isključivo bavilo poljoprivredom. Najzastupljenija prezimena (3 i više kuća) bila su Abdulmuminović, Rujnica, Agić, Sivčević i Nurković, a domaćinstva su brojala od jednog do šest muških članova. Svi su bili islamske vjeroispovijesti.

Halilbašić²²

Kuća 1. Hasanović

1. Hasanović Omer, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žute brade; rođen 1816. godine; ima 35 godina;

Kuća 2. Terzić

1. Terzić Salih, sin Halila; poljoprivrednik, srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1801. godine; ima 50 godina;
2. Njegov sin, Jusuf; visokog rasta i rijetke brade; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
3. Njegov sin, Ibrahim; visokog rasta i smeđih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
4. Njegov sin, Mustafa; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
5. Njegov sin, Halil; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine; ima 21 godinu;
6. Njegov unuk, Osman, sin Ibrahima; rođen 1847. godine; ima 4 godine;

Kuća 3. Mehić

1. Mehić Adem, sin Ibrahima; poljoprivrednik, srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
2. Njegov sin, Ibrahim; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 4. Mehić

Kuća 5. Nije upisano prezime

1. Husejn sin Husejna, rođen 1793. godine.

Kuća 6. Nije upisano prezime

1. Ibrahim sin Mahmuda, rođen 1821. godine.

²² BOA, NFS_d 05946.

Kuća 7. Mašić

1. Mašić Sulejman, sin Mahmuda; poljoprivrednik, visokog rasta i žute brade; rođen 1805. godine; ima 36 godina;
2. Njegov sin, Hasan; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
3. Njegov sin, Rešid; golobrad; rođen 1834. godine; ima 17 godina;
4. Njegov unuk, Mahmud, sin Hasana; rođen 1849. godine; ima 2 godine.

Kuća 8. Smajić

1. Smajić Osman, sin Hasana; poljoprivrednik, niskog rasta i bijele brade; rođen 1795. godine; ima 56 godina;
2. Njegov sin, Abdulah; niskog rasta i crne brade; rođen 1815. godine; ima 36 godina;
3. Njegov sin, Hasan; srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
4. Njegov sin, Husejn; srednjeg rasta i crne brade; rođen 1822. godine; ima 29 godina;
5. Njegov unuk, Omer, sin Abdulaha; golobrad; rođen 1835. godine; ima 16 godina;
6. Njegov unuk, Mustafa, sin Hasana; rođen 1847. godine; ima 4 godine;
7. Njegov unuk, Osman, sin Hasana; rođen 1850. godine; ima 1 godinu,

Kuća 9. Mešanović

1. Mešanović Hasan, sin Mehmeda; rođen 1842. godine; ima 9 godina;
2. Njegov brat, Mustafa; rođen 1847. godine; ima 4 godine;
3. Njegov brat, Omer; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 10. Mehić

Kuća 11. Mešanović

Kuća 12. Mešanović

Kuća 13. Nije upisano prezime

1. Hamid sin Ibrahima, rođen 1821. godine

Kuća 14. Hasanović

Kuća 15. Smajić

Kuća 16. Kamerčić

1. Kamerčić Ahmed, sin Abdulaha; poljoprivrednik, srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1801. godine; ima 50 godina;
2. Njegov sin, Salih, sin Ahmeda; srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
3. Njegov sin, Ibrahim; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
4. Njegov sin, Mustafa; srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1837. godine; ima 24 godine;²³
5. Njegov sin, Ibrahim; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;
6. Njegov unuk, Ibrahim, sin Ibrahima; rođen 1844. godine; ima 7 godina;
7. Njegov unuk, Bego, sin Ibrahima; rođen 1848. godine; ima 3 godine;

Kuća 17. Ljubčinović

1. Ljubčinović Ibrahim, sin Ishaka; poljoprivrednik, visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
2. Njegov brat, Mustafa, sin Ishaka; malodoban; rođen 1837. godine; ima 14 godina;

Kuća 18. Kasimović

1. Kasimović Husejn, sin Kahrimana; poljoprivrednik, srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1820. godine; ima 31 godinu;
2. Njegov sin, Rešid; rođen 1848. godine; ima 3 godine;
3. Njegov sin, Hasan; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 19. Alić

1. Alić Mustafa, sin Mustafe; poljoprivrednik, srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1781. godine; ima 70 godina;
2. Njegov sin, Hasan; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
3. Njegov unuk, Mustafa, sin Hasana; rođen 1842. godine; ima 9 godina;
4. Njegov unuk, Ibrahim, sin Hasana; rođen 1845. godine; ima 6 godina;
5. Njegov unuk, Husejn, sin Hasana; rođen 1848. godine; ima 3 godine;
6. Njegov unuk, Nezir, sin Hasana; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

²³ U napomeni upisano da je vojni redif.

Kuća 20. Smajić

Kuća 21. Memić

1. Memić Memiš, sin Mustafe; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
2. Njegov brat, Zahir, sin Mustafe; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;

Kuća 22. Okić

1. Okić Omer, sin Mustafe; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žute brade; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
2. Njegov sin, Abdulah; rođen 1847. godine; ima 4 godine;

Kuća 23. Nije upisano prezime

1. Alija sin Mehmeda, rođen 1816. godine

Kuća 24. Kamerčić

Kuća 25. Didić

1. Didić Omer, sin Mustafe; poljoprivrednik, visokog rasta i žutih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
2. Njegov sin, Omer; rođen 1848. godine; ima 3 godine;
3. Njegov brat, Osman, sin Mustafe; visokog rasta i žutih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;

Kuća 26. Avdić

1. Avdić Halil sin Abdulaha, poljoprivrednik, srednjeg rasta i svijetlih brkova, rođen 1830. godine.

Kuća 27. Bilić

1. Bilić? Ahmed, sin Sulejmana; poljoprivrednik, srednjeg rasta i sijede brade; rođen 1805. godine; ima 46 godina;
2. Njegov sin, Salih; visokog rasta i žutih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
3. Njegov sin, Ibrahim; visokog rasta i svijetlo-crnih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
4. Njegov sin, Muharem; golobrad; rođen 1832. godine; ima 19 godina;

Kuća 28. Brasankić

1. Brasankić? Ibrahim, sin Husejna; poljoprivrednik, visokog rasta i smeđih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
2. Njegov brat, Hasan, sin Husejna; visokog rasta i smeđih brkova; rođen 1818. godine; ima 33 godine;
3. Njegov sin, Omer; rođen 1844. godine; ima 7 godina;
4. Njegov sin, Mustafa, rođen 1849. godine; ima 2 godine;
5. Njegov sin, Bećir; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 29. Sinanović

1. Sinanović Osman, sin Ahmeda; poljoprivrednik, srednjeg rasta i sijede brade; rođen 1806. godine; ima 45 godina;
2. Njegov sin, Ibrahim; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
3. Njegov unuk, Osman, sin Ibrahima; rođen 1848. godine; ima 3 godine;

Kuća 30. Garagić (*Karagić*)

1. Karagić Husejn, sin Husejna; poljoprivrednik, srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
2. Njegov brat, Mustafa, sin Husejna; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine; ima 21 godinu;
3. Njegov brat, Ibrahim; golobrad, rođen 1832. godine; ima 19 godina;

Kuća 31. Garagić

Kuća 32. Garagić

Kuća 33. Okanović

1. Okanović Osman, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;

Kuća 34. Okanović

Kuća 35. Avdić

1. Avdić Husejn, sin Sulejmana; poljoprivrednik, srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1801. godine; ima 50 godina;
2. Njegov sin, Husejn; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
3. Njegov unuk, Salih, sin Husejna; rođen 1842. godine; ima 9 godina;
4. Njegov unuk, Sinan, sin Husejna; rođen 1845. godine; ima 6 godina;

5. Njegov unuk, Mehmed, sin Husejna; rođen 1849. godine; ima 2 godine;
6. Njegov unuk, Hasan, sin Husejna; rođen 1850. godine; ima 1 godinu,

Kuća 36. Nije upisano prezime

1. Ibrahim sin Okana, rođen 1821. godine.

Kuća 37. Nurković

1. Nurković Mustafa, sin Abdulaha; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
2. Njegov sin, Osman; rođen 1846. godine; ima 5 godina;

Analizom podataka popisa mahale Halilbašić utvrđeno je postojanje ukupno 37 kuća sa 128 muških stanovnika, od toga 63 sposobna, 53 mlada, 10 starih i 2 vojna obaveznika (redifa). Stanovništvo se isključivo bavilo poljoprivredom. Najzastupljenija prezimena (3 i više kuća) bila su Mehić, Mešanović i Garagić, a domaćinstva su brojala od jednog do sedam muških članova. Svi su bili islamske vjeroispovijesti.

Na defterskom popisu iz 1272. hidžretske godine, odnosno 1855. godine prvo popisano „selo“ u kadiluku Dolnja Tuzla je Halilbašić, za koje je navedeno da pripada selu „Dubošnica“, te se ustvari Halilbašić i naziva Dubošnica („sa drugim imenom Dubošnica“). Ukupni prihodi sela od poljoprivrede iznosili su 3440 groša, i to od pšenice, šire, kukuruza, luka, graha, pekmeza, suhe šljive, hošafa, kupusa, košnica pčela i pamuka.²⁴

²⁴ BOA, TKGM. d. 2315, *Ušur defter Zvorničkog sandžaka iz 1272. h.g.*, str. 35.

Garac²⁵

Kuća 1. Spahić

1. Spahić Salih, sin Ibrahima; poljoprivrednik, visokog rasta i smeđih brkova; rođen 1809. godine; ima 42 godine;
2. Njegov sin, Ibrahim; visokog rasta i žutih brkova; ima 1926. godine; ima 25 godina;
3. Njegov sin, Mustafa; golobrad; rođen 1836. godine; ima 15 godina;
4. Njegov sin, Mehmed; rođen 1845. godine; ima 6 godina;
5. Njegov sin, Osman; rođen 1848. godine; ima 3 godine;
6. Njegov unuk, Bego, sin Ibrahima; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 2. Smajić

1. Smajić Hasan, sin Mehmeda; poljoprivrednik, visokog rasta i žutih brkova; rođen 1821. godine; ima 30 godina;
2. Njegov sin, Salih; rođen 1849. godine; ima 2 godine;
3. Njegov sin, Jusuf; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 3. Spahić

Kuća 4. Spahić

Kuća 5. *Salihbašić* (Salibašić)

1. Salihbašić Ibrahim, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i sijede brade; rođen 1806. godine; ima 45 godina;
2. Njegov sin, Omer; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine; ima 21 godinu;

Kuća 6. Salihbašić

Kuća 7. Salihbašić

Kuća 8. Salihbašić

Kuća 9. Salihbašić

Kuća 10. Husić (*Hasić*)

1. Hasić Davud, sin Bećira; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crne brade; rođen 1811. godine; ima 40 godina;
2. Njegov sin, Mustafa; malodoban; rođen 1841. godine; ima 10 godina;
3. Njegov sin, Jusuf; rođen 1845. godine; ima 6 godina;

²⁵ BOA, NFS_d 05946.

Kuća 11. Mahovkić

1. Mahovkić Osman, sin Abdulaha; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
2. Njegov sin, Ibrahim; malodoban; rođen 1838. godine; ima 13 godina;
3. Njegov sin, Omer; rođen 1845. godine; ima 6 godina;

Kuća 12. Husić

Kuća 13. Didić

1. Didić Osman, sin Husejna; poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;

Kuća 14. Abdulmuminović

1. Abdulmuminović Ibrahim, sin Mustafe; poljoprivrednik, srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1810. godine; ima 41 godinu;
2. Njegov sin, Husejn; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1827. godine; ima 24 godine;
3. Njegov sin, Osman; malodoban; rođen 1837. godine; ima 14 godina;
4. Njegov unuk, Bahadir, sin Husejna; rođen 1848. godine; ima 3 godine;

Kuća 15. Husić

Kuća 16. Husić

Kuća 17. Nije upisano prezime

1. Sulejman sin Hasana, rođen 1811. godine

Kuća 18. Hakić

1. Hakić? Husejn, sin Sejdija; poljoprivrednik, srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1828. godine; ima 23 godine;
2. Njegov brat, Hasan, sin Sejdija; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1829. godine; ima 22 godine;
3. Njegov dajdža, Ibrahim, sin Abdulaha; srednjeg rasta i smeđih brkova; rođen 1791. godine; ima 60 godina;

Kuća 19. Huskić

1. Huskić Husejn, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
2. Njegov sin, Bego; rođen 1843. godine; ima 8 godina;
3. Njegov sin, Halil; rođen 1847. godine; ima 4 godine;
4. Njegov sin, Rešid; rođen 1849. godine; ima 2 godine;

Kuća 20. Bećirević

1. Bećirević Salih, sin Omera; poljoprivrednik, srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
2. Njegov brat, Mehmed, sin Omera; visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1831. godine; ima 20 godina;
3. Njegov oćuh, Zukić Alija, sin Abdulaha; srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1801. godine; ima 50 godina,

Kuća 21. Brkić

1. Brkić Husejn, sin Ibrahima; poljoprivrednik, niskog rasta i bijele brade; rođen 1791. godine; ima 60 godina;
2. Njegov sin, Ibrahim; visokog rasta i crnih brkova; rođen 1825. godine; ima 26 godina;
3. Njegov sin, Osman; visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1826. godine; ima 25 godina;
4. Njegov sin, Jusuf; golobrad; rođen 1832. godine; ima 19 godina;
5. Njegov sin, Atif; golobrad; rođen 1833. godine; ima 18 godina;²⁶
6. Njegov sin, Rešid; rođen 1846. godine; ima 5 godina;
7. Njegov sin, Mustafa; rođen 1849. godine; ima 2 godine;
8. Njegov unuk, Latif, sin Ibrahima; rođen 1850. godine; ima 1 godinu;

Kuća 22. Zukić

1. Zukić ahmed, sin Ahmeda; poljoprivrednik, srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1781. godine, ima 70 godina;
2. Njegov sin, Omer; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1816. godine; ima 35 godina;
3. Njegov unuk, Omer; golobrad; rođen 1832. godine; ima 19 godina; (nije upisano ime oca)
4. Njegov unuk, Ibrahim, sin Omera; rođen 1833. godine; ima 18 godina;

Kuća 23. Nije upisano prezime

1. Bajram sin Abdulaha, rođen 1826. godine

Kuća 24. Zukić

Kuća 25. Halilović

1. Halilović Mustafa, sin Mustafe; rođen 1841. godine; ima 10 godina;

²⁶ U napomeni upisano da je vojni redif.

Kuća 26. Nije upisano prezime

1. Mustafa sin Saliha, rođen 1781. godine

Kuća 27. Huskić

Analizom podataka popisa mahale Garac utvrđeno je postojanje ukupno 27 kuća sa 82 muška stanovnika, od toga 39 sposobnih, 33 mladih, 9 starih i 1 vojni obaveznik (redif). Stanovništvo se isključivo bavilo poljoprivredom. Najzastupljenija prezimena (3 i više kuća) bila su Salihbašić, Spahić i Husić, a domaćinstva su brojala od jednog do osam muških članova. Svi su bili islamske vjeroispovijesti.

Na defterskom popisu iz 1272. hidžretske godine, odnosno 1855. godine popisana je i mahala, odnosno „selo“ Garac, drugog imena „Dubošnica“, koje je kako je navedeno pripadalo selu „Dubošnica“ u Smolučkoj nahiji. Prihodi Garca ubirani su od poljoprivrede i iznosili su 1234 groše.²⁷

²⁷ BOA, TKGM. d. 2315, str. 35.

Stara mezarja

Na području naselja Dobošnica evidentirano je više mezarja na kojima se i danas mogu naći stari nišani datirani u 19. stoljeće, pa i ranije. Radi se najprije o slijedećim mezarjima/lokalitetima: Garc, Bihornica, Mujakići, Lukavačkići i Hodžići, Harem stare džamije, Matiševac, Carska bašča, Cibrići, Ibrahimovići, Agići, Hamzići, Čauševići. Na ovim mezarjima je moguće pronaći nišane sa karakterističnim izvedbama turbana (turban s mudžezvezom, turban u gužve, turban na pero - čatal turban) i fesa. Epitafa je malo, a i ukrasi su skromnije izvedbe.

Slika 2. Nišan na Lukavačkića mezarju u Mahali, oštećen bez vidljivih ukrasa, ali s jasno čitljivom godinom nastanka 1279. h.g. /1862. god. (Foto: M. Hodžić)

Slika 3. Šehidski nišan sa turbanom u gužve i uklesanom sabljom iz 1280. h.g. / 1863. god., mezarje Cibrići. (datacija s bočne strane) (Foto: M. Hodžić)

Slika 4. Pogled na mezarje „Stari harem“ (Foto: S. Hadžimusić)

Sl. 5. Nišan, turban s mudževom iz 1283. h.g.

Sl. 6. Nišan, turban sa mudževom iz 1320. h.g.

Sl. 7. Nišani s turbanom bez datacije

(Foto: S. Hadžimusić)

Bitka kod Dobošnice 1878. godine

Tok okupacije Bosne i Hercegovine od strane Austrougarske monarhije 1878. godine, na području sjeveroistočne Bosne, usporen je kod Dobošnice. Naime, u Dobošnici se 11. augusta 1878. godine odigrala jedna od važnijih bitki između domaćeg stanovništva, pripadnika pokreta otpora i austrougarskog okupatora.

Nakon što je 29. jula 1878. godine austrougarska vojska prešla bosansku granicu, glavnina snaga se uputila dolinom rijeke Bosne prema Maglaju i u srednju Bosnu, zauzevši Doboj već 2. augusta 1878. godine. Prema austrougarskim procjenama, na prostorima sjeveroistočne Bosne, Posavine, Tuzlanskog i Zvorničkog kraja bilo je 12.700 dobrovoljaca i oko 1.300 bivših osmanskih vojnika bošnjačkog porijekla. Pod komandom okupatorskog oficira Szápárya nalazilo se preko 16.000 vojnika, blizu 3.000 konjanika i 41 top. Na osnovu ovih i drugih pokazatelja činilo se da Szápárya očekuje ne previše težak zadatak.²⁸ Boj u Gračanici od 4. augusta 1878. godine i dešavanja potom, uključujući snažan otpor kod hana Pirkovac u Bistarcu od 8. augusta, demantovala su procjene okupatora. Akcija novog organizatora otpora na tuzlanskom području, muftije Mehmed Vehbi ef. Šemsekadića biva uspješna, nakon čega se okupator dolinom Spreče morao povlačiti ka Gračanici.²⁹

Marš austrougarskih trupa od Dolnje Tuzle do Dobošnice nije bio ometan, a vojska je tamo stigla 11. augusta 1878. godine, ujutro u 4 sata, nakon čega su se u više navrata, sve do kasnih poslijepodnevni sati odvijali okršaji s bosanskim snagama otpora.³⁰

Sukobi su vođeni na širem području Dobošnice, oko austrougarskog vojnog kampa, koji se nalazio s obje strane ceste na visoravni zapadno od sela, kod potoka nazvanog *Dubošnica*, ali i na putevima ka Gnojnici i Gračanici. Uspješne napade domaćih trupa, okupator je pravdao raznim prirodno-geografskim uslovima na terenu, uključujući pojavu magle: „*Sada je jedna od onih magli svojstvenih Bosni, izuzetno gusta, koja je pala ubrzo nakon dolaska divizije u Dubošnicu, pružila pobunjenicima priliku za napad...(...)u kratkom vremenu, pod okriljem magle, pobunjenici koji su u velikom broju napredovali na*

²⁸ Edin Šaković, „Boj kod Gračanice. U povodu 130-te obljetnice”, *Gračanički glasnik*, br. 35., Gračanica 2013., 73.

²⁹ E. Šaković, „Boj kod Gračanice. U povodu 130-te obljetnice”, 74.

³⁰ *Die Occupation Bosniens und der Hercegovina durch K. K. Truppen im Jahre 1878 nach authentischen quellen dargestellt in der abtheilung fur Kriegsgeschichte des K. K. Kriegs-archivs mit karten und planen.*, Verlag des K. K. Generalstabes in commission bei L.W. Seidel & Sohn, Wien 1879., 258.

*šikarama obraslim padinama desne obale Spreče navalili su na lijevo krilo dviju satnija...“.*³¹

U zvaničnom Austrougarskom izvještaju naveden je i opis potoka „Dubošnica“ gdje je kako je zabilježeno u jutarnjim okršajima „nestao“ poručnik Joseph Pap: „*Potok Dubošnica teče u uskoj, klancovitoj dolini između gusto obraslih padina, koje su visoke i strme, posebno na lijevoj obali...“.*³² Obale ovog vodotoka bile su mjesto okršaja i u poslijepodnevnim satima: „Istina je da su se ubrzo pojavili pobunjenici na uzvisinama na lijevoj obali potoka „Dubošnice“, koje su napustile carske i kraljevske trupe. Međutim, vatra topova dodijeljenih pozadini otvorena protiv njih odvratila je daljnju akciju i potpukovnik Kupelwieser naredio je marš - budući da je sada bilo 6 sati“.³³

U sukobima kod Dobošnice, 11. augusta 1878. godine, Austrougarske trupe su imale 11 poginulih, 51 ranjenog, petoricu nestalih vojnika, uključujući i oficira Josepha Papa iz 39. pješačke pukovnije.³⁴

Nakon ove bitke, domaće trupe sa Šemsekadićem oslobodile su i Gračanicu³⁵ (14. augusta), a borbe su vođene i poslije pada Sarajeva, sve do ponovne okupacije Gračanice (16. septembra), Lukavca (19. septembra) i Dolnje Tuzle, 22. septembra 1878. godine.³⁶

³¹ Isto, 258.

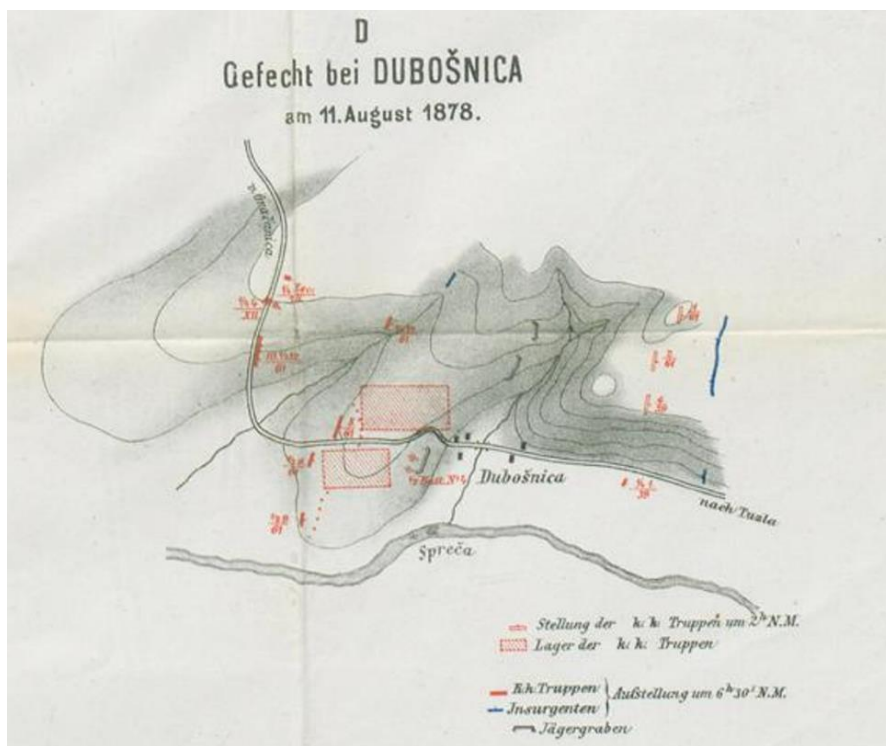
³² Isto. 258.

³³ Isto., 259.

³⁴ Isto., 260.

³⁵ Opširnije u: Azem Kožar, „Boj kod Gračanice – doprinos otporu austrougarskoj okupaciji BiH 1878. godine“, *Gračanički glasnik*, br. 3., Gračanica 1997., 21-26.

³⁶ E. Šaković, *Navedeni rad.*, 79; Opširnije u: Mihovil Mandić, *Povijest okupacije Bosne i Hercegovine 1878*, Zagreb 1910., 50.

Slika 8. Mapa bitke kod Dobošnice, 11.08.1878.³⁷

Izgradnja pruge Dobož-Simin Han i željezničke stanice u Dobošnici

Izgradnja pruga u Bosni i Hercegovini započela je još krajem osmanske uprave, ali puni intenzitet razvoja željeznice doživljavaju nakon Austrougarske okupacije 1878. godine. U tom periodu se gradi mreža uskotračnih pruga, te se željeznica koristi prije svega za strateške, vojne i privredne potrebe okupatora.

Pruga koja je išla dolinom Spreče, čija je izgradnja uvjetovana rudnim bogatstvom tuzlanskog basena i izgradnjom solane u Simin Hanu je pruga Dobož-Simin Han. Ova pruga u dužini od 66,7 km svečano je otvorena 28. aprila 1886. godine. U svečani „sarajevski vlak“ je u Maglaju ušao zemaljski poglavar Appel, a vozu se u Doboju priključio zajednički ministar finansija Benjamin

³⁷ Tafel VI, *Die Occupation Bosniens und der Hercegovina durch K. K. Truppen im Jahre 1878 nach authentischen quellen dargestellt in der abtheilung fur Kriegsgeschichte des K. K. Kriegs-archivs mit karten und planen.*, Verlag des K. K. Generalstabes in commission bei L.W. Seidel & Sohn, Wien 1879.

Kallay uz svu drugu državnu, okružnu i kotarsku delegaciju. Svečani voz je na putu do Tuzle prošao i kroz lukavačke stanice Dobošnica, Puračić-Lukavac i Bistarac, a u Tuzlu je stigao u 16:30h, zatim do Simin Hana i ponovo natrag na veliku svečanost u Tuzlu.³⁸

Prvi red vožnje Bosanskohercegovačke državne željeznice na pruži Doboj-Simin Han stupio je na snagu 29. aprila 1886. godine. Između Doboja i Simin Hana bile su slijedeće stanice: Suho Polje, Gračanica, Petrovo Selo, Miričina, Dubošnica, Puračić-Lukavac, Bistarac, Bukinje, Ugljeni Majdan, Dolnja Tuzla, Simin Han.³⁹

Na 39 kilometru navedene pruge otvorena je stanica *Dubošnica*, a kada je u pitanju putnički željeznički saobraćaj u početku je saobraćao mješoviti voz broj 101/102. sa II-IV razredima. Polazak voza iz Dobošnice za Dolnju Tuzlu i Simin Han bio je u 07:02h, a dolazak u 08:21h (Dolnja Tuzla) i 08:52 (Simin Han). Polazak iz Dobošnice za Doboj bio je u 08:17h, a dolazak u 10:16h, gdje se ostvarivala veza na vozove za Bosanski Brod i Sarajevo. (Slika 9.)⁴⁰

Austrougarski vojni časnik Svetozar Borojević je 1887. godine putovao vozom na relaciji Doboj-Simin Han, spomenuvši pri tome stanicu i naselje *Dubošnica*: „Istoimeno mjesto smješteno je sjeveroistočno od postaje u jednoj udolini i nije vidljivo s pruge. Kod Dubošnice se 11. kolovoza 1878. godine odvila bitka na terenu što se prostire s obje strane zgrade postaje...”⁴¹

Prilikom istraživanja došlo se do imena dva činovnika željezničke stanice u Dobošnici na razmeđu 19. i 20. stoljeća, a to su *Slememšek Anton*, 1898. godine⁴² i *Jüttner Karl*, 1899.⁴³ i 1900. godine.⁴⁴

Osim stanice, putnike je u Dobošnici opsluživao i han, čija je zgrada ucrтана na katastarskom planu i topografskim kartama iz perioda 1882-1887. godine što znači da je postojao ranije uz stari karavanski put ili je građen

³⁸ “Brzjavke Sarlistu”, *Sarajevski list*, br. 49, Sarajevo, 30. april 1886., 2.

³⁹ “Vozni red važi od 29. aprila 1886”, *Sarajevski list*, br. 76., Sarajevo, 2. juli 1886., 4.

⁴⁰ Opširnije u: Semir Hadžimusić, Adi Ćorović, „Stara željeznička stanica u Lukavcu. Sa historijske pruge do nacionalnog spomenika Bosne i Hercegovine“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 14., Tuzla 2022., 57-78.

⁴¹ Svetozar Borojević, *Kroz Bosnu. Ilustrirani vodič C.-k. Bosanske željeznice i Bosanskohercegovačke državne željeznice Doboj – Simin Han*, Zagreb-Sarajevo 2018., 88.

⁴² *Bosnischer Bote. Bosanski glasnik*, II, Jahrgang 1898., Beč 1898., 97.

⁴³ *Bosnischer Bote. Bosanski glasnik. Opći adresni priručnik sa kalendarom svih vjeroispovijesti za Bosnu i Hercegovinu*, III, Jahrgang/godište 1899., Sarajevo 1899., 37.

⁴⁴ *Bosnischer Bote. Bosanski glasnik*, IV, Jahrgang 1900., Sarajevo 1900., 120.

uporedo sa izgradnjom željezničke stanice.⁴⁵ Na popisu stanovništva iz 1895. godine u naselju Dobošnica-Čifluk ovaj dio mjesta je nazvan upravo „*Han Dobošnica*“.⁴⁶

Doboj - herteg. državna željeznica.										Doboj - Dolnja - Tuzla - Simin han.									
Kilometra	Vozne cijene u novčanim austr. vrijed.				Stanice	Mak. raz. 1000 m.	Mak. raz. 1000 m.	Kilometra	Mak. raz. 1000 m.	Kilometra	Vozne cijene u novčanim austr. vrijed.				Stanice	Mak. raz. 1000 m.	Mak. raz. 1000 m.	Kilometra	Mak. raz. 1000 m.
	I.	II.	III.	IV.							I.	II.	III.	IV.					
Od Doboja										Od Simin-Hana									
8	48	32	20	8	Doboj (B. Brod i Sarajevo v. gore)	odl.	5 50	5	48	32	20	8	Simin-Han	odl.	5 50	5 50	5 50	5 50	5 50
18	108	72	45	18	Šehovlje	odl.	5 55	7	48	32	20	8	Dolnja Tuzla	odl.	6 05	6 05	6 05	6 05	6 05
28	168	112	70	28	Orasica	odl.	6 24	11	60	44	28	11	Čekine	odl.	6 52	6 52	6 52	6 52	6 52
38	198	132	83	38	Petrovošće	odl.	6 38	16	96	64	40	16	Bistara	odl.	7 04	7 04	7 04	7 04	7 04
48	228	156	98	48	Mirčica	odl.	7 09	23	138	92	56	23	Paradiž-Lukavac	odl.	7 55	7 55	7 55	7 55	7 55
58	270	180	113	58	Dubokica	odl.	7 20	28	168	112	70	28	Dubokica	odl.	8 17	8 17	8 17	8 17	8 17
68	312	208	130	68	Paradiž-Lukavac	odl.	7 41	34	204	136	85	34	Mirčica	odl.	8 54	8 54	8 54	8 54	8 54
78	360	240	150	78	Bistara	odl.	7 55	38	234	156	98	38	Petrovošće	odl.	9 05	9 05	9 05	9 05	9 05
88	402	268	165	88	Dolnja	odl.	8 16	48	288	192	120	48	Orasica	odl.	9 25	9 25	9 25	9 25	9 25
98	444	296	182	98	Simin-Han	odl.	8 52	58	324	216	135	58	Doboj (B. Brod i Sarajevo v. gore)	odl.	10 16	10 16	10 16	10 16	10 16

PRIMJEDBE.

1. Vrijeme odlaska i dolaska vlakova označeno je po budimpeštanskom vremenu. Noćni sahati od 6 sah. s večera do 6 sah. 59 min. izjutra, obilježeni su tijem, što su brojevi od minuta potparani.

2. U Sijakovcu je stanica putničkih parobroda I. c. kr. pr. dunavskog parobrodskog društva za Sisaak, Zemun i Biograd i otokan nazad.

3. Poštanske svrzi: u Doboju s Teškom, u Jasju s Travnikom, u Vinkom s Kiseljakom, u D. Tuzi s Brčkom i Zvornikom.

4. Izravna kola između B. Broda i Budimpešte preko Šehovlje. Vojnja traje u Sarajevo iz Budimpešte 28 sah. 56 m., iz Beča preko Brucka na L. 37 sah. 06 min.

5. Vozni red u dijepnom obliku štampam može se po 5 novč. kupiti u svjema većim stanicama.

Darjevača u aprilo 1886.

C. kr. upraviteljstvo.

Slika 9. Vozni red od 29. aprila 1886. godine (sa stanicom Dobošnica)

Slika 10. Zgrada stare željezničke stanice u Dobošnici, sadašnje stanje (Foto: M. Hodžić)

⁴⁵ Arhiva Grada Lukavac, Katastarski plan za K.O. Dobošnica, 1882-1885. godina, razmjer 1:6.250;
<https://maps.arcanum.com/en/map/thirdsurvey75000/?bbox=2050597.6557206283%2C5553737.714573023%2C2068722.786052751%2C5560636.156375759&map-list=1&layers=43> (pristupljeno 10.01.2025.)

⁴⁶ Glavni rezultati Popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895. sa podacima o teritorijalnom razdjeljenju, javnim zavodima i rudnim vrelima, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1896., 292.

Administrativno-teritorijalni ustroj Dobošnice u periodu 1879-1895. godine

Austrougarska uprava je u Bosni i Hercegovini provela četiri popisa stanovništva: 1879., 1885., 1895., i 1910. godine, a na osnovu analize istih, pored demografskih pokazatelja, moguće je i adekvatno sagledati položaj Dobošnice u administrativno-teritorijalnom ustroju Bosne i Hercegovine.

Prvi popis stanovništva je popis od 16. juna 1879. godine. U okrugu Zvornik sa sjedištem u Dolnjoj Tuzli bilo je 268.520 stanovnika, od čega 122.411 muslimana, 115.257 pravoslavaca, 30.312 katolika, 365 jevreja i 175 pripadnika drugih vjeroispovijesti.⁴⁷ Na popisu stanovništva 1879. godine evidentirana su 33 naselja koja su historijski i administrativno u periodu druge polovine 19. stoljeća, ali i s osvrtnom na savremeno administrativno-teritorijalno ustrojstvo Grada Lukavac, pripadala lukavačkom području. Godine, 1879. većina ovih naselja (18 općina/džemata sa 21 naseljem) je bila u sastavu kotara Dolnja Tuzla, dok je preostalih 12 naselja (tri općine/džemata) ulazilo u sastav kotara sa sjedištem u Maglaju.⁴⁸

Dobošnica je pod Austrougarskom upravom zadržala administrativni ustroj kakav je imala na kraju osmanske uprave u Bosni. Dakle, radi se prije svega o podjeli na tri administrativne cjeline (mahale, sela) unutar jednog naselja. Na popisu iz 1879. godine ova podjela je izvršena na način što su naseljena mjesta, koja su istovremeno bila i *općine/džemati*, označena sa *Dabaštica*, *Dobaštica I* i *Dobaštica II*.⁴⁹ Već prilikom drugog popisa kojeg je provela austrougarska uprava vraćeni su stari nazivi za naseljena mjesta: Dobošnica (Čitluk), Dobošnica (Garac), Dobošnica (Halilbašić), a ista su pripadala zajedničkoj općini/džematu Dobošnica.⁵⁰ Na taj način u cijelosti je vraćena administrativna podjela iz perioda 1850-1855. godine.

Manji zaokret u administrativno-teritorijalnom ustroju Dobošnice zabilježen je na popisu stanovništva koji je izvršen 22. aprila 1895. godine. Naselja (41) lukavačkog područja tada su popisana u tri kotara: Dolnja Tuzla

⁴⁷ Štatistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885, Zemaljska štamparija, Sarajevo 1886., 4.

⁴⁸ S. Hadžimusić, *Lukavac na razmeđu*., 60.

⁴⁹ *Glavni pregled političkoga razdielenja Bosne i Hercegovine, Polag popisa od 16. lipnja 1879.*, Sarajevo 1879., 81.

⁵⁰ Kao dio općine/džemata Dobošnica, 1885. godine je popisano i naselje Smoluća., *Štatistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885*, Zemaljska štamparija, Sarajevo 1886., 124.

(31), Gračanica (2) i Maglaj (8). Dobošnica je uključena u sastav seoske općine Puračić u kotaru Dolnja Tuzla. Ova općina sa sjedištem u Puračiću obuhvatala je 8 džemata: Banović, Dobošnica, Gnojnica, Miričina, Poljice, Puračić, Ribnica, Turija.⁵¹

Treba istaći da je zadržana osnovna trodijelna struktura naselja, a na osnovu popisnih podataka moguće je sagledati i detaljniju strukturu (mahale, zaseoci), koja izgleda kako slijedi:

Dobošnica, dž. (1895. godina):

- Dobošnica-Čifluk (Čauševići, Han Dobošnica, Osoje, Seferovići), 1 džamija, 3 mekteba⁵², željeznička stanica;
- Dobošnica-Garac (Cigani, Garac), 1 mekteb,;
- Dobošnica-Halilbašić (Halilbašići, Hotići);
- Smoluće (Babunovići, Brijeg, Cvjetkovići, Ivanovići, Jastrevica, Jovičići, Lukovi, Muradagići, Stankvići, Tojići).

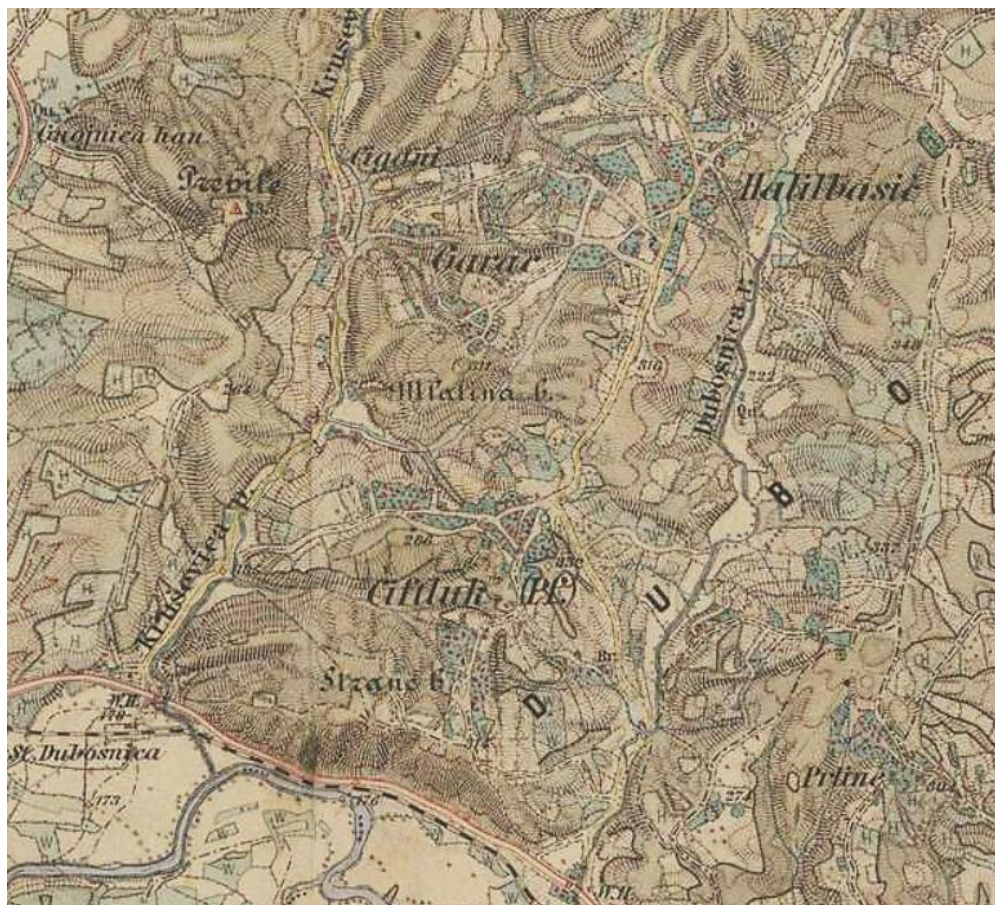
Na popisu stanovništva u Bosni i Hercegovini 1910. godine na području Lukavca je evidentirano 50 naseljenih mjesta, koja su bila podijeljena u četiri kotara: Gradski i industrijalni kotar Tuzla: Lukavac – grad (1), Seoski kotar Tuzla (36), Gračanica (2), Maglaj (11).

Dobošnica je ponovo bila u rangi općine-džemata u sastavu seoskog kotara Tuzla, a sastojala se od slijedećih naseljenih mjesta: Dobošnica-Čifluk, Dobošnica-Garac i Dobošnica-Halilbašić, te je u svom sastavu zadržala i Smoluću.⁵³

⁵¹ Glavni rezultati Popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895., 292-296.

⁵² U cilju reforme školstva, 26. aprila 1894. godine je izvršen popis mekteba u Bosni i Hercegovini i tada je na području Lukavca evidentiran 21 mekteb. U Dobošnici je zabilježen rad jednog mekteba u kojem je nastavu za 30 učenika držao "hodža" Ahmed Delmanović., Grupa autora, *Osnovno školstvo u Lukavcu i okolini: istorijsko-hronološki prikaz*, Lukavac 1989., 48.

⁵³ Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910. godine, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1912., 120-121.

Slika 11. Dobošnica na topografskoj karti krajem 19. stoljeća (1:25.000)

Demografsko-socijalna obilježja stanovništva Dobošnice 1879-1895. godine

Dobošnica je u ovom periodu bila veliko i razvijeno naselje, a što potvrđuju podaci o broju kuća i stanovnika. Na prvom austrougarskom popisu, koji je održan ubrzo nakon uspostave nove vlasti, na čitavom području Dobošnice evidentirano je ukupno 108 kuća što znači da je, shodno ovim podacima, zadržan isti broj kuća kao i na osmanskome popisu 1851. godine. Međutim, 1879. godine je prvi puta popisano i žensko stanovništvo, te je na taj način zaokružena demografska slika Bosne i Hercegovine i svih njenih naselja. Shodno tome, u Dobošnici je popisano 566 stanovnika, od čega 296 muških i 270 ženskih lica. (Tabela 2.)

Tabela 2. Stanovništvo Dobošnice 1879. godine⁵⁴		Kuća	Stanova	Muških	Ženskih	Ukupno	Od čega muslimani
Općina/džemat	Naselje/mjesto						
Dabastica	Dabaštica	40	40	117	100	217	217
Dobastica I	Dobaštica I	61	61	159	157	316	316
Dobastica II	Dobaštica II	7	7	20	13	33	33
Dobošnica, ukupno		108	108	296	270	566	566

Nagli porast broja kuća i stanovnika zabilježen je na popisu stanovništva iz 1885. godine, kada je u Dobošnici (izuzev Smoluće) evidentirano 175 kuća i čak 970 stanovnika. Uzimajući u obzir analizu i komparaciju svih popisa stanovništva može se zaključiti da je ovo, za razliku od podataka iz 1879. godine, realna slika razvoja naselja i prilika na terenu u odnosu na 1851. godinu. (Tabela 3.). U Dobošnici je živjelo muslimansko stanovništvo, izuzev 5 pravoslavaca i 5 katolika, koji su popisani u Čitluku.⁵⁵

Tabela 3. Stanovništvo Dobošnice 1885. godine		Kuća	Stanova	Muških	Ženskih	Ukupno	Od čega muslimani
Općina/džemat	Naselje/mjesto						
Dobošnica	Dobošnica (Čitluk)	74	75	190	180	370	360
	Dobošnica (Garac)	42	42	121	98	219	219
	Dobošnica (Halilbašić)	59	61	204	177	381	381
Dobošnica, ukupno		175	178	515	455	970	960

⁵⁴ Tabela kreirana na osnovu podataka iz *Glavni pregled političkoga razdielenja Bosne i Hercegovine, Polag popisa od 16. lipnja 1879.*, Sarajevo 1879., 81.

⁵⁵ *Štatistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885.*, 124-125.

Kada je u pitanju privredna djelatnost u Dobošnici je 1885. godine poljoprivreda bila glavno zanimanje stanovništva, koje je evidentirano kao većinski „težačko“, dok je pored toga bilo svega 5 radnika u trgovini, obrtu i industriji, kao i 4 pomoćna radnika – „nadničara, sluge“.⁵⁶

Kontinuitet razvoja naselja nastavljen je i u narednoj deceniji, a rezultati istog su predstavljeni na popisu stanovništva iz 1895. godine, kada je u Dobošnici bilo 206 kuća što je 31 kuća više u odnosu na popis iz 1885. godine. Evidentirano je ukupno 1079 stanovnika što je 109 više u poređenju sa 1885. godinom. (Tabela 4.) Shodno tome Dobošnica je bila četvrto naselje na području Lukavca koje je imalo preko hiljadu stanovnika (Poljice 1219., Lukavac turski 1170., Puračić 1154.).⁵⁷ U pogledu vjerske strukture stanovništva, uz dominantno muslimansko stanovništvo, u Čitluku su zabilježena 4 pravoslavna i 6 lica katoličke vjeroispovijesti.⁵⁸

Tabela 4. Stanovništvo Dobošnice 1895. godine						
Općina/džemat	Naselje mjesto	Kuća	Stanova	Muških	Ženskih	Ukupno
Dobošnica	Dobošnica-Čifluk	84	83	233	196	429
	Dobošnica-Garac	49	49	131	111	242
	Dobošnica-Halilbašić	73	72	212	196	408
	Smoluće					
Dobošnica, ukupno		206	204	576	503	1079

Poljoprivreda je ostala glavno zanimanje stanovništva Dobošnice i 1895. godine, dok su u drugim djelatnostima radila samo 24 lica.⁵⁹

Na popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1910. godine u Dobošnici je evidentirano 246 kuća u kojima je živjelo 1191 lice.⁶⁰

⁵⁶ Isto.

⁵⁷ Glavni rezultati Popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895., 292-293.

⁵⁸ Isto.

⁵⁹ Glavni rezultati Popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895., 292-293.

⁶⁰ Za razliku od prethodno analiziranih popisa stanovništva, na popisu iz 1910. godine zabilježen je nešto veći broj nemuslimanskog stanovništva (Dobošnica-Čifluk: 7 pravoslavaca i 29 katolika), a što se uglavnom može dovesti u vezu s

Tabela 5. Dobošnica u periodu 1851-1895. godine ⁶¹				
Dobošnica	1851.	1879.	1885.	1895
Broj kuća	108	108	175	206
Broj stanovnika	351*	566	970	1079

Slika 12. Kuća Osmana (Sulje) Mujića.
Sagradio Osmanov djed Suljo Mujić 1901. godine⁶²

prilivom stručnih radnika iz Dvojne Monarhije., *Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910. godine.*, 120-121.

⁶¹ Tabela je kreirana na osnovu podataka iz prethodno citiranih izvora i publikacija popisa stanovništva Bosne i Hercegovine 1851-1895. godine. *Na popisu 1851. godine popisivano je samo muško stanovništvo.

⁶² Podatke ustupio Osman (Suljo) Mujić, Dobošnica, januar 2025. godine.

Zaključna razmatranja

Naselje Dobošnica (*Dubareštica, Dubošnica, Duboštica, Dabaštica*) se već na prvim osmanskim popisima stanovništva Zvorničkog sandžaka sa početka 16. stoljeća spominje kao veće naselje u nahiji Smoluća. Godine, 1533. Dobošnica je imala 51 kuću, a u naselju je živjelo i muslimansko i nemuslimansko stanovništvo. Zbog migracija nemuslimanskog stanovništva, broj kuća u Dobošnici se smanjuje, te je 1604. godine zabilježeno ukupno 25 kuća u kojima je živjelo isključivo muslimansko stanovništvo. U literaturi se navodi podatak da je oko 1640. godine podignuta prva džamija u Dobošnici, i to upravo na lokalitetu danas poznatom kao „Stari harem“. Prilikom terenskih istraživanja na navedenom lokalitetu je pronađeno dosta starih nišana, ali je na svega nekoliko bila vidljiva i čitljiva datacija te ona seže u drugu polovinu 19. stoljeća.

Na popisu stanovništva kojeg je 1266./1267. hidžretske godine, odnosno 1850./1851. godine sprovela osmanska uprava u Bosni, područje sjeveroistočne Bosne popisano je u okviru Zvorničkog sandžaka, a naselje Dobošnica u okviru kaze Dolnja Tuzla. Naselje se sastojalo od tri mahale: *Čiftlik, Garac i Halilbašić*, te je brojalo ukupno 108 kuća u kojim je živjelo 351 muško lice. Čiftlik je bio najveća mahala Dobošnice, u kojoj je popisana 41 kuća sa 128 muških stanovnika. Stanovništvo Dobošnice se dominantno bavilo poljoprivredom, a popisana su i četiri lica koja su imala status vojnih obveznika – redifa.

Podjela Dobošnice na tri cjeline zadržana je i tokom Austrougarske uprave Bosnom i Hercegovinom, kada je ovo naselje imalo status samostalnog džemata/općine u kotaru Dolnja Tuzla, odnosno džemata u seoskoj općini Puračić 1895. godine.

Kontinuitet razvoja naselja nastavljen je tokom proučavanog perioda, a rezultati istog su predstavljeni na popisu stanovništva iz 1895. godine, kada je u Dobošnici bilo 206 kuća što je 31 kuća više u odnosu na popis iz 1885. godine. Evidentirano je ukupno 1079 stanovnika što je 109 više u poređenju sa 1885. godinom. Shodno tome Dobošnica je bila četvrto naselje na području Lukavca koje je imalo preko hiljadu stanovnika (Poljice 1219., Lukavac turski 1170., Puračić 1154.). U pogledu vjerske strukture stanovništva, uz dominantno muslimansko stanovništvo, u Čitluku su zabilježena 4 pravoslavna i 6 lica katoličke vjeroispovijesti.

Treba istaći da je u okviru „općine-džemata“ Dobošnica tokom Austrougarske uprave bilo i obližnje naselje Smoluća što dovoljno govori o razvoju Dobošnice u navedenom periodu.

Godine, 1878. Dobošnica je ušla u povijest Austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine. Naime, prilikom povlačenja iz Tuzle ka Gračanici, okupator se 11. augusta 1878. godine kod Dobošnice suočio sa značajnijim otporom bosanskog stanovništva prilikom čega je imao 11 poginulih vojnika, 51 ranjenih, petoricu nestalih vojnika, uključujući i oficira Josepha Papa.

Za historiju Dobošnice poseban značaj zauzima izgradnja pruge Doboj-Tuzla-Simin Han i početak rada željezničke stanice Dobošnica 29. aprila 1886. godine. U ovom periodu je zabilježeno i postojanje hana, koji je također bio na usluzi putnicima.

Shodno navedenom, Dobošnica je na kraju 19. stoljeća bila jedno od većih naselja u tuzlanskom kotaru, sa razvijenim elementima infrastrukture i društveno-privrednog života.

SUMMARY

The settlement of Dobosnica (Dubarestica, Dubosnica, Dabastica) was already mentioned in the first Ottoman population censuses of the Zvornik Sandzak from the beginning of the 16th century as a larger settlement in the nahija of Smoluca. In 1533, Dobosnica had 51 houses, and both Muslim and non-Muslim residents lived in the settlement. Due to the migration of the non-Muslim population, the number of houses in Dobosnica is decreasing, and in 1604 a total of 25 houses were recorded in which the Muslim population lived exclusively. The literature states that the first mosque in Dobosnica was built around 1640, precisely on the site known today as the "Old Harem". During the field research, a large number of old sights were found on that site, but only a few had visible and legible dating, which refers to the second half of the 19th century.

In the population census of 1266/1267. In the year of the Hijra, i.e. 1850/1851, the Ottoman administration in Bosnia conducted a census, the area of northeastern Bosnia was listed as part of the Zvornik Sandzak, and the settlement of Dobosnica as part of the Dolnja Tuzla kaza. The settlement consisted of three mahalas: Ciftlik, Garac and Halilbasic, and had a total of 108 houses in which 351 males lived. Ciftlik was the largest mahala of Dobosnica, in which 41 houses with 128 male inhabitants were listed. The population of Dobosnica was predominantly engaged in agriculture, and four persons who had the status of military conscripts – redifs – were also listed.

The division of Dobosnica into three units was maintained during the Austro-Hungarian administration of Bosnia and Herzegovina, when this settlement had the status of an independent congregation/municipality in the

Dolnja Tuzla district, or a congregation in the rural municipality of Puracic in 1895.

The continuity of the development of the settlement continued during the studied period, and the results of the same were presented in the census of 1895, when there were 206 houses in Dobosnica, which is 31 houses more than in the census of 1885. A total of 1079 inhabitants were recorded, which is 109 more than in 1885. Accordingly, Dobosnica was the fourth settlement in the Lukavac area that had over a thousand inhabitants (Poljice 1219, Lukavac turski 1170, Puracic 1154). In terms of the religious structure of the population, in addition to the dominant Muslim population, 4 Orthodox and 6 persons of the Catholic religion were recorded in Citluk.

It should be noted that the administrative composition of the "municipality-community" of Dobosnica during the Austro-Hungarian administration also included the nearby settlement of Smolusa, which speaks volumes about the development of Dobosnica in the mentioned period.

In 1878, Dobosnica wrote its pages in the history of the Austro-Hungarian occupation of Bosnia and Herzegovina. Namely, during the retreat from Tuzla to Gracanica, on August 11, 1878, near Dobosnica, the occupier faced significant resistance from the Bosnian population, during which 11 soldiers were killed, 51 were wounded, and five soldiers were missing, including officer Joseph Papa.

The construction of the Dobož-Simin Han railway and the start of the Dobosnica railway station on April 29, 1886 are of special importance for the history of Dobosnica. In this period, the existence of an inn was also recorded, which was also at the service of travelers.

Accordingly, at the end of the 19th century, Dobosnica was one of the larger settlements in the Tuzla district, with developed elements of infrastructure and socio-economic life.

IZVORI I LITERATURA

Neobjavljeni izvori:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Državni arhiv Predsjedništva Republike Turske. Osmanski arhiv, Istanbul (BOA)

- Popisni (mufasal) defter live Zvornik
TKGM. d. 94., f (333) (prijevod: Kemal Nurkić);
- *Nüfus Defterleri* / Popisni defteri stanovništva (NFS_d):
NFS_d 05946 (prijevod: Kemal Nurkić);
- *Uşur defter Zvorničkog sandžaka*
TKGM. d. 2315 (prijevod: Kemal Nurkić);

Arhiva Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona (AZ);

- Dokumentacija Baština Lukavac (DB-L);

Arhiva Grada Lukavac

- Katastarski planovi za K.O. Dobošnica, 1882-1885. godina;

Objavljeni izvori:

- *Die Occupation Bosniens und der Hercegovina durch K. K. Truppen im Jahre 1878 nach authentischen quellen dargestellt in der abtheilung fur Kriegsgeschichte des K. K. Kriegs-archivs mit karten und planen.*, Verlag des K. K. Generalstabes in commission bei L.W. Seidel & Sohn, Wien 1879;
- *Glavni pregled političkoga razdielenja Bosne i Hercegovine, Polag popisa od 16. lipnja 1879.*, Sarajevo 1879;
- *Štatistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885*, Zemaljska štamparija, Sarajevo 1886;
- *Glavni rezultati Popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895 sa podacima o teritorijalnom razdjeljenju, javnim zavodima i rudnim vrelima*, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1896;
- *Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910. godine*, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1912;

- *Rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 10. oktobra 1910. godine. Žiteljstvo po agrarnom zvanju.*, Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1912;

Štampa

- *Bosnischer Bote. Bosanski glasnik. Opći adresni priručnik sa kalendarom svih vjeroispovijesti za Bosnu i Hercegovinu*, Beč-Sarajevo 1898.-1900;
- *Sarajevski list*, Sarajevo 1886;

Literatura:

- Borojević Svetozar, *Kroz Bosnu. Ilustrirani vodič C.-k. Bosanske željeznice i Bosanskohercegovačke državne željeznice Doboj – Simin Han*, Zagreb-Sarajevo 2018;
- Dostović Nihad, "Dva dokumenta iz Tuzlanskog sidžila iz 1054-55. h. g./1644-45. godine u Gazi-husrev begovoj biblioteci", *Anali Gazi-husrev begove biblioteke*, XXXIII, Sarajevo 2012., 59-105;
- Fetahagić Hatidža, Mukić Enes, "Izgradnja željezničke pruge Doboj-Simin Han", *Arhivska praksa*, br. 21., knjiga 2., Tuzla 2018., 37-55;
- Grupa autora, *Monografija Mjesne zajednice Dobošnica Donja*, Dobošnica 1985;
- Grupa autora, *Osnovno školstvo u Lukavcu i okolini: istorijsko-hronološki prikaz*, Lukavac 1989;
- Hadžimusić Semir, *Lukavac na razmeđu 19. i 20. stoljeća. Demografske i socijalne prilike*, Tuzla 2023;
- Hadžimusić Semir, „Značaj izučavanja lokalne historije za razvoj historiografije – primjer istraživanja prošlosti Lukavca“, *DHS-Društvene i humanističke studije*, br. 3., Tuzla 2017., 167-186;
- Hadžimusić Semir, Ćorović Adi, „Stara željeznička stanica u Lukavcu. Sa historijske pruge do nacionalnog spomenika Bosne i Hercegovine“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 14., Tuzla 2022., 57-78;
- Handžić Adem, "Dva prva popisa Zvorničkog sandžaka iz 1519. i 1533. godine", ANUBiH i SANU, *građa*, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 22, Sarajevo 1986;
- Handžić Adem, "O islamizaciji u sjeveroistočnoj Bosni u XV i XVI vijeku", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, sv. XVI-XVII, Sarajevo 1970., 5-48;
- Handžić Adem, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo 1975;

- Hodžić Šaban, „Stari turski dokumenti sa Tuzlanskog područja“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, knjiga I, Zavičajni muzej u Tuzli, Sarajevo 1957;
- Kožar Azem, „Boj kod Gračanice – doprinos otporu austrougarskoj okupaciji BiH 1878. godine“, *Gračanički glasnik*, br. 3., Gračanica 1997., 21-26;
- Mandić Mihovil, *Povijest okupacije Bosne i Hercegovine 1878*, Zagreb 1910;
- Mutapčić Edin, Mutapčić Almir, „Područje današnje općine Lukavac u XV i XVI stoljeću“ u: zbornik radova: *Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac*, Lukavac 2016., 143-160;
- Sulejmanović Ševko, „Najstarije džamije na području općine Lukavac i njihov kulturno-historijski značaj“, u: Zbornik radova. *Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac*, Lukavac 2016., 401-431;
- Šabanović Salih, *Puračić u prošlosti*, Lukavac 1996.;
- Šaković Edin, „Boj kod Gračanice. U povodu 130-te obljetnice“, *Gračanički glasnik*, br. 26., Gračanica 2013., 70-80.;

Internet

Europe in the XIX. century | Arcanum Maps

<https://maps.arcanum.com/en/map/thirdsurvey75000/?bbox=2050597.6557206283%2C5553737.714573023%2C2068722.786052751%2C5560636.156375759&map-list=1&layers=43> (pristupljeno 10.01.2025.)